

Møte for lukkede dører, Stortinget 3. mars 1938

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 3. mars 1938 kl. 10.00

President: Hambro.

Dagsorden:

1. Innstilling fra den forsterkede finans- og tollkomité om bemyndigelse for Kongen til å sette ned tollen for et kvantum ferskt nautkjøtt til revefór (innst. S.B.).
2. Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om godkjenning av en tilleggsavtale av 21 juli 1937 med tilhørende fortrolige noter til handelstraktaten mellom Norge og Finland 11 november 1930 (innst. S.C).
3. Referat.

Presidenten: Presidenten foreslår møtet satt for lukkede dører. Ingen har uttalt sig derimot, og presidenten anser forslaget for vedtatt. - Presidenten foreslår videre at Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer får adgang til møtet. Videre foreslås at utenriksråden, ekspedisjonschef Smith og byråchef Hougen fra Utenriksdepartementet samt ekspedisjonschef Ohlandt og byråchef Dannevig fra Finansdepartementet får adgang til å overvære møtet. - Ingen har uttalt sig derimot, og det ansees enstemmig bifalt.

Til behandling foreligger de to på dagsordenen opførte saker, innst. S. B og C.

Støstad: Når jeg forlanger ordet nu med det samme møtet er satt, er det ikke for å snakke om de to saker som er opført på det hemmelige stortingskart som presidenten nettop har referert, men det er for å foreslå at disse saker blir behandlet for åpne dører. Begrunnelsen for dette forslag er at en hel del av pressen allerede har gitt beskjed om hvad disse to hemmelige stortingsaker inneholder, og også fordi det likesom ligger i luften at det kan bli et kabinettsspørsmål på disse saker. Det gjør at jeg mener det vil være riktig at dørene blir åpnet allerede fra første stund, og såfremt det ikke kommer noen innsigelse fra Regjeringen, tillater jeg mig å foreslå at dette møte blir holdt for åpne dører.

Statsminister Nygaardsvold: Regjeringen har ingenting å innvende mot at denne sak blir behandlet for åpne dører.

Presidenten: Presidenten vil gjøre opmerksom på at da må forutsetningen være at de to innstillinger og proposisjonen også blir offentliggjort. - Ingen bemerkninger er fremkommet angående den forutsetning, og presidenten går da ut fra at kontoret blir bemyndiget til å foreta slik offentliggjørelse. Men presidenten vil rette et spørsmål til utenriksministeren. Det står i proposisjonen en geografisk feil som efter presidentens opfatning kan bli ubehagelig. I avtalen av 1930 er det tale om visse herreder i Finland og tilgrensende fylker, nemlig Finnmark og Troms fylker, men i proposisjonen står det på annen side Nordland fylke, og med en annen part som kanskje

ikke alltid er så overordentlig elskverdig, vil det muligens være riktig å få beriktiget dette når man offentliggjør det.

Statsråd Koht: Det er greitt at det er ei misskriving eller ei misprenting når det står Finnmark og Nordland fylker i staden for Finnmark og Troms fylker.

Presidenten: Ja, men presidenten mener at skal dette offentliggjøres, bør det beriktiges i de eksemplarer som stilles til disposisjon for pressen, forat det ikke skal kunne misbrukes av denne annen part.

Presidenten vil også henstille til alle medlemmer av Stortinget under en debatt for åpne dører å bruke den forsiktighet og skjønnsomhet i uttrykket som et ømfintlig forhold til en fremmed makt tilsier, og være opmerksom på at mindre vel overveiede uttrykk eller uttalelser her vil kunne skade istedetfor å gavne nasjonale interesser.

Forat der ikke skal være noen misforståelse, understreker presidenten at forslaget om offentliggjørelse gjelder innstillingene og proposisjonen, men presidenten nevnte ikke dok. I, skrivelse fra fylkesmann Gabrielsen til Justisdepartementet angående de norsk-finske handelsavtaler. Det må behandles som et hemmelig dokument og leveres tilbake på Stortingets kontor, og presidenten henstiller inntrengende til representantene å dra omsorg for at ingen uvedkommende får adgang til å gjøre sig bekjent med dette dokument.

Forlanger noen ordet før møtet for lukkede dører heves?

Sven Nielsen: Jeg mener at det vil være yderst uheldig om St.prp. nr. 8 blir offentliggjort. Det er ikke bare den trykkfeil, Nordlands fylke istedetfor Troms fylke, som efter min mening er feilaktig, jeg mener at selve den fortolkning departementet har gitt av hvad der forståes ved grensehandel, er feilaktig, og at det vilde være meget uheldig for oss om motparten blev bekjent med den fortolkning.

Andrå: Jeg forutsetter også at disse innstillingene blir behandlet i den almindelige debatt som én og samme sak, slik at vi ikke først skal behandle nautkjøttet og siden komme til traktaten, men behandle dem sammen.

Lykke: Det er jo temmelig ekstraordinært at man vil åpne dørene. Jeg forstår godt hvad som ligger bak ønsket om å få dem åpnet, men jeg er enig med hr. Sven Nielsen i det at det vilde være meget uheldig å offentliggjøre proposisjonen og innstillingene. Kan man ikke bare nøie sig med å åpne dørene så debatten her blir offentlig?

Presidenten: Som formann i utenriks- og konstitusjonskomiteen kan jeg alene uttale, at den innstilling som er avgitt av denne komite, er uttrykkelig redigert med det for øie å kunne offentliggjøres uten å skade noen hensyn, så det er derfor det blev omdelt et beriktiget avtrykk, da det i det uberiktigede avtrykk var kommet inn enkelte linjer som vi mente det var heldigst ikke å få offentliggjort. Hvis den forsterkede finans- og tollkomite mener at dens innstilling er

sådan avfattet at den ikke bør offentliggjøres, bør komiteen avgi en uttalelse om det.

Sundby: Av meget forståelige grunner kunde ikke vi ta det hensyn som utenrikskomiteen har tatt. Vi ante jo ikke at dette skulde bli offentlig. Jeg har ikke nærmere tenkt igjennem hvorvidt det er uheldig å offentliggjøre vår innstilling som den er, men jeg kan være enig med hr. Sven Nielsen i at det må være betenkelig å la tilflytte offentligheten nettop den fortolkning av grensehandelen som synes å være gjort gjeldende. Og skulde det ikke være mulig, når man først er gått inn på den linje å revidere proposisjonen før den offentliggjøres, at man også kan gjennomgå og revidere innstillingene og ta ut hvad man finner ikke er heldig, efterat man har hatt anledning til å overveie saken nærmere?

Moseid: Det er jo en helt ekstraordinær behandlingsmåte dette at tollspørsmål behandles for åpne dører, men det er ganske rimelig at Regjeringen ønsker at debatten skal foregå for åpne dører. Det måtte imidlertid være anledning til å begrense sig til dette, idet de enkelte da vil ha anledning til å fremkomme med de bemerkninger som de ønsker, og at man derfor ikke offentliggjorde proposisjonene, og kanskje også gjennomgikk innstillingene før de blev tillatt offentliggjort. Jeg vil henstille til presidenten å begrense offentliggjørelsen til debatten om disse spørsmål foreløbig, og så ta op det spørsmål særskilt, om og i tilfelle i hvilken utstrekning proposisjoner og innstillinger bør offentliggjøres.

Anderssen-Rysst: Jeg nærer som den ærede representant hr. Sven Nielsen, også sterke betenkeligheter ved en offentliggjørelse her på stedet nu av samtlige dokumenter som foreligger. Spørsmålet om offentliggjørelse burde ha vært behandlet under komiteenes drøftelse, før Stortinget tok standpunkt til det. Jeg understreker likesom hr. Sven Nielsen spesielt den passus i proposisjonen som han omtalte, og som efter min mening er positivt uriktig. Jeg tillater mig å spørre den ærede utenriksminister om det går an at den hemmelige noteveksling som foreligger i proposisjonen her, offentliggjøres uten at den annen part har kjennskap til det? Det får bli utenriksministerens sak i første rekke å ta ansvaret for det.

Støstad: Jeg har nokså nøie lest igjennem begge de to innstillinger og likeså proposisjonene, og jeg for min del kan ikke finne noe som skulde være til hinder for at disse dokumenter blir offentliggjort. I hvert fall er det ikke noe i den innstilling som er levert av utenriks- og konstitusjonskomiteen, som det er noen fare ved. Jeg synes heller ikke det går an å ta en offentlig debatt om proposisjoner og innstillinger som skal være hemmelige. Det er jo disse som ligger til grunn for Stortingets debatt, og da kan man vel vanskelig la dem være hemmelige, samtidig som man offentliggjør debatten. Alle de dokumenter som her er fremlagt, må jo bli tilgjengelige for offentligheten - det vil si, skulde

det være noe som man mener det vil være skadelig for landet å offentliggjøre, vel, da får vi naturligvis la være å ta det med, men jeg kan som sagt ikke finne noen grunn til å undlate offentliggjørelse hverken av proposisjonene eller innstillingene.

Johan Ludw. Mowinckel: Efter de betenkeligheter som er fremkommet fra forskjellig hold, og som er nokså forståelige, vil jeg henstille til presidentens overveielse om ikke den rette fremgangsmåte vil være at sakens dokumenter offentliggjøres på den måte og i den utstrekning som presidentskap og utenriksminister blir enige om.

Andrå: Det eneste farlige som har vært nevnt her, som ikke skulde kunne offentliggjøres, det eneste konkrete eksempel som er nevnt, er at det står at tollfriheten kommer til å omfatte alle innvånere i Finnmark og Nordland fylker. Nordland er trykkfeil for Troms, og det blir rettet. Ja, det står i traktaten at denne grensehandel skal gjelde 4 bestemte store sogn i Finnland på den ene side, og de tilstøtende fylker i Norge på den annen side. At det som har vært offentlig hele tiden nu plutselig skulde være verd å hemmeligholdes, kan jeg ikke skjønne.

Anderssen-Rysst: Som iallfall komiteemedlemmene vet, følger det disse dokumenter som det nu er tale om å offentliggjøre, en rekke utrykte dokumenter. Jeg spør om det er anledning til under den offentlige debatt å komme inn på de bilag som foreligger til proposisjonen - jeg tenker bl.a. på de uttalelser som foreligger om kjøttspørsmålet, og jeg tenker på den forhandlingsrapport som også er bilagt saken. Den forelå i den forsterkede finans- og tollkomite, og vi i utenrikskomiteen har fått se den. Jeg tillater mig å spørre presidenten: er det anledning til under en offentlig debatt nu å komme inn på den forhandlingsberetning som foreligger her i anledning av denne traktat? Det bør bringes klarhet over det før dørene åpnes. Man må vite hvor langt man kan gå i omtalen av de forskjellige dokumenter som foreligger her.

Hognestad: Jeg vil støtte det forslag som hr. Støstad har fremsatt. Jeg er helt enig i de grunnvinger han har gitt for forslaget. Riktignok er det vel så at innstillingen fra finanskomiteen ikke er avgitt under forutsetning av at der skulde bli offentlig debatt eller at denne innstilling skulde offentliggjøres, den vilde kanskje bli skrevet litt anderledes da, men saken står jo nu i en ganske annen stilling enn da vi behandlet spørsmålet. Imidlertid kan man jo ikke offentliggjøre debatten uten å offentliggjøre de dokumenter som debatten bygges på. Det er riktignok så at denne tollnedsettelse gjelder ikke bare Finnland, på grunn av mestbegunstigelsesvilkårene gjelder den også andre land, men dette vil de andre land naturligvis få kjennskap til, selv om debatten blir holdt for lukkede dører. Jeg vil anbefale Støstads forslag.

Magnus Nilssen: Jeg har betenkeligheter ved at denne sak skal behandles for åpne dører, og jeg synes det er ganske

bedrøvelig at Stortinget, fordi om en del av pressen er illojal, og en enkelt avis omtaler en hemmelig sak, og dette foranlediger at andre aviser begynner å skrive, at Stortinget av den grunn skal tvinges til å behandle en sak for åpne dører, som ellers i følge sin natur er en hemmelig sak. Men når det i dette tilfelle fra Regjeringens side er erklært at den ikke har noe imot at saken behandles for åpne dører, vil jeg ikke motsette mig det. Men som sagt, jeg nærer betenkeligheter ved det. Man kan risikere at det her kommer uttalelser eller at saken blir behandlet på en slik måte at det neppe vil tjene vårt land ved forhandlinger senere med fremmede makter. Angående offentliggjørelse av proposisjon eller innstillinger, vil jeg støtte hr. Mowinckels henstilling om at dette foregår efter presidentskapets nærmere bestemmelse og i konferanse med utenriksministeren.

Presidenten: Her blev rettet en forespørsel til utenriksministeren angående offentliggjørelse av de skrivelser som finnes i St.prp. nr. 8, fra den finske utenriksminister til den norske sendemann i Helsinki og vice versa, og før presidenten kan motta noen bemyndigelse til offentliggjørelse, vil presidenten gjerne spørre utenriksministeren om det er noe til hinder for at disse dokumenter offentliggjøres, og hvorvidt de er offentliggjort i Finnland, eller om han mener man må varsle den finske regjering om at man offentliggjør dem.

Statsråd Koht: Eg trudde det spørsmålet kunde koma inn under det framlegget som hr. Mowinckel har sett fram um at kunnngjeringa av alt dette skulde gå for seg etter samråd millom presidentskapet og utanriksministeren.

Presidenten: Presidenten er også enig i hr. Mowinckels forslag. Men skal denne offentliggjørelse svare til sin hensikt, kan jo ikke dokumentene offentliggjøres så og så mange dager efter at debatten har funnet sted og refereres i avisene, men de burde kunne offentliggjøres samme dag. Jeg formoder at det i virkeligheten også var innholdet i hr. Støstads bemerkninger, som presidenten helt ut forstår å vurdere. Skal publikum, hele almenheten, ha den veiledning som er naturlig, må de jo få dette i sin sammenheng, og da mener presidenten at det i tilfelle vilde være nødvendig at man foretok den redaksjon i formiddag og eventuelt utsatte møtet for åpne dører til i ettermiddag, så dokumentene da kunde ligge klar. Det vilde også være en veiledning for de representanter som er i tvil om hvor meget de skal si.

Det blev av representanten Anderssen-Rysst rettet en forespørsel om man i debatten kunde berøre den forhandlingsrapport som komiteene har fått. Presidenten har det inntrykk at en for åpne dører fremført kritikk eller påtale av de norske forhandleres optreden, av deres umistenksomhet - for å bruke et uttrykk fra komitedrøftelsene - neppe vil være gagnlig, og at man i tilfelle bør vente med det til en senere anledning hvor man kommer inn på utenrikske forhold. En rekke av de ting som medlemmer av komiteene måtte ønske å si, vil jo formodentlig like vel kunne plasseres i en debatt f.eks. om

utenriksministerens redegjørelse for lukkede dører, som er oversendt til utenriks- og konstitusjonskomiteen. Men hvis Regjeringen mener at der intet er til hinder for å si noe om den nevnte rapport, kan jo ikke presidenten forebygge at ytringer faller under debatten.

Statsråd Koht: Eg har ikkje vilja leggja meg for mykje burt i dette ordskiftet, all den stund det frå Regjeringa her er sagt frå at Regjeringa ikkje vil ha noko imot at dette møtet og dryftingane um dette spursmålet går for seg for opne dører. Med umsyn på den måten som dryftingane skal gå for seg på, har eg for min part den tillit til ansvars skjensla hjå stortingsmennene, at ingen segjer anna enn det han meiner han med full rett kan segja, og ikkje fortel ting som bør vera løynlege. Kvar einaste tingmann må kunna gjera seg upp ei meining um det.

Av dei aktstykkane som ligg fyre, er det klårt at det som er trykt som dokument, skrivet frå fylkesmann Gabrielsen, ikkje høver til kunngjering. Dei tvo siste vedlegga til stortingsproposisjonen, dei som står på side 9, for so vidt på eit blad for seg sjølv, kan ein heller ikkje kunngjera. Men alt det andre er i røynda kjent i fyrevegen. Eg veit ingen ting som ikkje blada alt har fortalt og som dermed er kjent ikkje berre i vårt land, men i andre land. Det har vore nemnt her at det skulde vera noko gale i proposisjonen um tolkinga av grensehandelen. Eg må segja at eg ikkje veit kva det er meint med det. Det er ikkje nemnt noko serskilt anna enn den misprentinga med Nordland i staden for Troms, og eg ser ikkje elles nokon ting i proposisjonen som det skulde vera turvande å halda løynleg.

Mikkola: Jeg må på det alvorligste advare mot at denne sak blir behandlet for åpne dører. Jeg kan ikke skjønne hvordan den kan behandles for åpne dører, hvis man i det hele tatt ikke skal få lov å komme inn på saken. Denne sak gjelder jo i første rekke grensehandelen med Finland, det er det som er pointet. Dette kjøttet som det er tale om, er en side av saken. Jeg kan ikke begripe hvordan man i det hele tatt skal kunne uttale sig, hvis man ikke skal komme inn på saken. Og i det øieblikk man kommer inn på saken, er det soleklart at man må berøre spørsmålet om grensehandelen mellom Norge og Finland. Jeg er forvisset om at vår nasjon ikke tjener på at denne sak nu bli behandlet for åpne dører. Hvor hemmelighetsfull man enn vil være her i debatten, er det soleklart at man ikke bare i vårt land, men også utenfor vårt lands grenser, får teften av denne sak. Det vil være helt umulig - om ikke her i debatten, så i alle fall senere - ikke å komme inn på det som det her egentlig dreier sig om. Saken gjelder faktisk forholdet mellom Norge og Finland, og det går ikke an å uttale sig offentlig slik at man bare berører den ene side av saken og ikke den annen. Det er kanskje så at Regjeringen og en stor del av Stortinget ønsker at denne debatt skal offentliggjøres, men som kjentmann, som vet hvad saken gjelder, advarer jeg på det alvorligste mot at den blir behandlet for åpne dører.

Hognestad: Det kan nok være adskillige ting som taler for hr. Mikkolas standpunkt. Men det er ikke noen ordinær behandling lenger - det foreligger jo kabinettsspørsmål, og Regjeringen må da ha et rimelig krav på at spørsmålet om Regjeringen skal gå eller ikke, blir behandlet for åpne dører. Det må da være det minste som Regjeringen må kunne forlange. Til spørsmålet om offentliggjørelse av notevekslingen stiller jeg mig tvilende. Jeg tror ikke det er heldig at pressen og andre får kjennskap til de utrykte bilag, og får offentliggjøre og skalte og valte med dem som de vil.

Statsminister Nygaardsvold: Proposisjonen omkring denne sak er hemmelig, det er så, men vi kjenner alle sammen til hvordan denne sak har utviklet sig i Stortinget og i stortingskretser, og de som kjenner til det, må også forstå at det er et rimelig krav fra Regjeringen at denne sak - som jeg har sagt før - blir behandlet på et offentlig sted og i fullt dagslys. Regjeringen må ha krav på det. Alle vet at vi står foran regjeringskrise, det er ikke det jeg vil snakke om, men alle som har vært her i noen år og har deltatt i sådanne situasjoner, vil også kunne forstå at en regjering blir aldeles handicapped, hvis den skal bli henrettet i bakgården - ikke i skolegården, men i bakgården - og i nattens mulm og mørke, så den ikke kan få fremlegge de ting som var grunnlaget for dens stilling til spørsmålet, og heller ikke kan få fremlegge det som blir sagt omkring spørsmålet. Det er godt mulig at man synes man må legge bånd på sig på grunn av at saken behandles for åpne dører, men de båndene har ikke så meget å bety som de båndene vil ha å bety som blir lagt på Regjeringen i dette tilfelle, utover vårt land og blandt hele vårt folk. Jeg vil tilføie at jeg anbefaler at det blir gått frem etter det av hr. Mowinckel antydede forslag.

Sven Nielsen: I anledning av den ærede utenriksministers uttalelse om at han ikke var klar over hvad det var i proposisjonen som ikke burde offentliggjøres, bortsett fra at "Nordland fylke" skulde ombyttes med "Troms fylke", skal jeg gjøre opmerksom på at det nettop var det hr. Andrå var inne på. Men hr. Andrå refererte bare det at "tollfriheten kom til å omfatte alle innvånere i Finnmark og Nordland fylker", og jeg synes det er enda mer vesentlig det som kommer etterpå, nemlig: "og de norske myndigheter blev derved avskåret fra å innskrenke tollfriheten til kun å gjelde de egentlige grenseboere, da grensehandelen efterhvert stadig mer blev misbrukt." Det er greit at de norske myndigheter til enhver tid må kunne skride inn der hvor grensehandelen blir misbrukt. Det går ikke an å si at de norske myndigheter står maktesløse like overfor forhold som er åpenbare misbruk. Hvad er grensehandel? Jo, det er på det nærmeste definert i begynnelsen av proposisjonen, hvor det sies at det er tillatt for grenseboere å handle fra det andre landet, vel å merke for de grenseboere som bor slik til at det er vanskelig å komme til handelsmann i deres eget land. Det er grunnlaget for traktaten om grensehandelen. Men her fortolker vårt eget utenriksdepartement grensehandelen så utvidet at man så å si spiller alle kort ut før man skal gå til forhandling, og da kan man skjønne hvad resultatet av forhandlingene blir.

Støstad: Det var bare et par ord til hr. Sven Nielsen jeg vilde komme med. Det som det gjelder her, er jo i virkeligheten forståelsen av artikkel 2 i tilleggsavtalen av 1930. Der står det klart og tydelig at grensehandelen omfatter 4 navngitte sogn i Finnland, og Finnmark og Troms fylker. Det står ikke grensedistriktene i Finnmark og Troms fylker. Jeg tror det er riktig å si det her, at selv om vi synes det er galt at det står dette i den gamle traktat, så er det meget vanskelig å prosedere på det, når det kommer til stykket. Hadde det enda stått at det var i grensedistriktene i Troms og Finnmark fylker at grensehandelen skulde gjelde, så hadde det vært klart, men det er 4 sogn i Finnland og 2 fylker i Norge som grensehandelen omfatter. Det står tydelig i tilleggsavtalen av 1930.

Sven Nielsen: Det står nok i traktaten, men det er vel ingen som mener at folk i Tromsø skal kunne drive tollfri grensehandel i Finnland, for det blir resultatet av den utvidede fortolkning. Grensehandelen omfatter riktignok fylkene Troms og Finnmark, men det er selvsagt grenseboerne i disse fylkene som menes.

Andrå: Nei, det er ingen som mener at folk i hele Troms fylke skal kunne drive tollfri grensehandel med Finnland, men det er dette punkt vår regjering forsøker å rette på. Det er derfor den har tatt denne kjøttkvoten på 450 tonn nautkjøtt. Det er ikke vår regjering som har fått uttrykket "de dertil tilgrensende norske fylker" inn i traktaten; det blev gjort av en venstre regjering, og siden har to venstre regjeringer og en bondepartiregjering sittet og sett på at man faktisk i hele Troms og i hele Finnmark fylke har fri grensehandel. Nu forsøker vår regjering å rette på dette, og det opnår den ved å gi Finnland i kompensasjon rett til å innføre 450 tonn nautkjøtt. Vi mener at denne rett som Norge nu får til selv å bestemme hvem det er som skal kunne drive grensehandel - den har vi ikke etter traktatens ordlyd - er verdt disse 450 tonn. Jeg er enig med hr. Sven Nielsen i at det er et forhold som vi må få ende på, og det er det vår regjering har forsøkt, når den er gått med på denne avtale.

Presidenten: Presidenten skulde anse det meget lite ønskelig at man her kommer inn på en realitetsdebatt. Det det gjelder, er offentliggjørelse av sakens dokumenter. Såvidt presidenten forstår, er der ingen innvending mot offentliggjørelse med én gang av St.prp. nr. 15 om bemyndigelse for Kongen til å sette ned tollen for et kvantum av 450 tonn ferskt nautkjøtt bestemt til revefôr. Det er ingen betenkelighet ved å offentliggjøre Innst. S.C, og presidenten kan ikke, med mindre der fra finans- og tollkomiteen fremkommer sterke betenkeligheter, se noen vesentlig hindring for offentliggjørelse med en gang av innst. S.B. Hvad angår St.prp. nr. 8, anser presidenten det for gitt at man med en gang kan offentliggjøre tilleggsavtalen til handelstraktaten mellom Norge og Finnland av 11 november 1930, dens 10 artikler. Hvad hr. Mowinckels forslag dernest tilsikter, det er å gi presidentskapet anledning til sammen med utenriksministeren å overveie i hvilken utstrekning skriftvekselen mellom den norske

sendemann og den finske utenriksminister, samt selve premissene til proposisjonen, kan offentliggjøres. Presidenten går da ut fra at man også kan legge det i presidentskapets hånd under drøftelse med utenriksministeren å avgjøre hvorvidt man skal ta ordlyden av den passus som har vært citert, eller eventuelt erstatte den med selve ordlyden i ledd 2 i artikkel 1 i tilleggsprotokollen av 1930, som den refererer og opsummerer. Noen grunn til å ta en realitetsdebatt om dette på det nuværende tidspunkt, finner presidenten ikke. De representanter som har tegnet sig, anmodes om å uttale sig om offentliggjørelse og ikke om realiteten.

Eggen: Det er ikke vi som har reist denne debatt, det var representanten Sven Nielsen som kom inn på det spørsmål som her har vært debattert. Når hr. Nielsen kan si det her at dette gjelder ikke bare feiltrykket Nordland istedenfor Troms fylke, men også feilaktige fortolkninger som Regjeringen eller myndighetene har gjort sig skyldig i når det gjelder tilleggstraktaten av 1931 - det var det han begynte å påtale - da må der være anledning for de andre også til å komme inn på traktatens innhold. Det som er gjort her, er jo bare at man har gjentatt traktatens ordlyd. Traktaten tilstår lettelser i grensehandelen mellom de 4 navngitte distrikter eller kommuner på finsk side - geografisk er de nesten likeså store som både Troms og Finnmark fylker - og de dertil tilgrensende norske fylker på den annen side. Det står ikke grenseboerne i Troms og Finnmark fylker. Hr. Nielsen har reist debatt på det grunnlag at det kan bli et fortolkningsspørsmål. Hr. Nielsen reiste også det spørsmål i komiteen, men fikk ikke der, såvidt jeg oppfattet det, medhold i sin påstand. - Jeg er enig med dem som har forlangt at saken bør behandles for åpne dører. Regjeringen har jo stillet kabinettsspørsmål, så det må være soleklart at der bør være offentlig behandling. Men ikke det alene, saken har jo vært offentliggjort i landets presse. Jeg vet ikke om det bare er de utrykte bilag og notevekslingen som ikke er offentliggjort i pressen, men proposisjonen og hele sakens kjerne har vært drøftet i pressen, så det vilde tjene saken best at man fikk fullt kjennskap til den, også til debatten her, slik at man fikk ryddet misforståelser av veien. Det saken gjelder, er kun det som har vært omtalt før i avisene. Jeg vil anbefale at debatten blir ført for åpne dører.

Lykke: Jeg synes dette er å komme inn på sakens realitet, så jeg frafaller ordet.

Johan Ludw. Mowinckel: Det er ganske gitt at når Regjeringen ønsker det, må denne sak behandles for åpne dører. Jeg kunde meget godt ta en diskusjon med hr. Andrå, som forsøker å gjøre partipolitikk av traktaten av 1930, men jeg finner det ganske overflødig. Traktaten av 1930 blev i 1931 vedtatt av et enstemmig Storting, og hr. Andrå var da sakens ordfører. Det må være tilstrekkelig i denne forbindelse. Men der er en misforståelse som gjør sig gjeldende, og som jeg gjerne vil peke på med en gang. Det som har voldt vanskelighetene - så store vanskeligheter med hensyn til grensehandelen at Regjeringen efter min mening har handlet

ganske riktig i å ta dette spørsmål op til drøftelse og undersøkelse - er ikke den bestemmelse at der står at handelen skal omfatte Troms og Finnmark fylker, for det sier sig selv, at praktisk er det umulig at beboerne ute i sjødistriktene drar inn for å drive grensehandel. Det som har medført vanskelighetene, er at et så stort og velstående distrikt som Kirkenes ligger like op i grensen og med rette har nydt godt av disse fordeler. Det er den omstendighet som har bragt denne grensehandel ut over alle grenser, og som gjør at den må revideres.

Støstad: Jeg tror at det er riktig ganske kort å referere det som står i tilleggsprotokollen til traktaten av 1930. Det står i punkt 2: "Norge tilstår med hensyn til grensehandelen mellom Petsamoområdet, Enari, Utsjoki og Enontekis sogne på den ene side og de dertil tilgrensende norske fylker på den annen side" o.s.v. Her opererer man med grensehandelen som et begrep. Dette begrep omfatter 4 sogn i Finnland og 2 fylker i Norge. At det ikke er praktisk å reise fra Tromsø og innover til grensen for å handle, er en sak for sig, men at traktatens ordlyd tillater det, derom kan der ikke herske tvil, hvor meget enn hr. Sven Nielsen prosederer. Hvem som har ansvaret for traktaten eller hvordan forholdene har utviklet sig, det er en annen sak, som vi kan komme inn på siden. Men dette er traktatens ordlyd, som det ikke er mulig for noe menneske å komme vekk fra.

Lykke: Jeg ser mig nødsaget til å supplere hr. Joh. Ludw. Mowinckels uttalelser. Det er ikke bare det han nevnte. Nei, hovedvanskeligheten var at vi avsluttet en kontrakt med Finnland, som har tollfri sone, og åpnet for en grensehandel som skulde tilsvare den vi hadde med Sverige. Dengang var det ikke som nu med den svenske grensehandel. Det gjaldt hele landet. Man kunde komme fra Bergen og reise over grensen, og man hadde rett til å ta med sig så og så meget varer. Men nu er det begrenset til herreder. Der reguleres handelen ved at den svenske toll regulerer handelen. I Nord-Finnland er det tollfritt alt sammen. Der er vanskeligheten.

Presidenten: Presidenten går ut fra, da ingen har uttalt sig derimot, at hans fortolkning av Mowinckels forslag om offentliggjørelse er akseptert. Hvis ingen ytterligere forlanger ordet, lar da presidenten votere over det forslag, hvorefter innst. S. B og innst. S. C og St.prp. nr. 15 kan offentliggjøres med en gang, mens St.prp. nr. 8 med undtagelse av selve tilleggsavtalen blir å offentliggjøre efter nærmere avtale mellem presidentskapet og utenriksministeren.

Votering:

Joh. Ludw. Mowinckels forslag bifaltes enstemmig.

Protokollen for det hemmelige møte referertes og foranlediget ingen bemerkning.

Møde for lukkede dører, Stortinget 3. mars 1938

Presidenten: Presidenten går ut fra at representantene efter den avgjørelse som her er truffet, under debatten alene vil referere og henvise til de aktstykker som er besluttet offentliggjort. Hvad der måtte være maktpåliggende for de enkelte representanter å si utover dette, vil presidenten henstille til dem å reservere til et senere møte for lukkede dører. Det angår jo ikke denne saks realitet, men det angår sakens behandlingsmåte, forhandlingenes førsel og eventuelt forhistorien.

Møtet hevet kl. 10.50.